

Zaplet krize in izhod iz nje.

Kriza vlade se je razvlekla ter se pretvorila v krizo parlamenta. Krivda za to zadeva Pašič-Pribičevića na eni, Radiča na drugi strani.

Intrige Pašič-Pribičevićeve klike so povzročile, da je Davidovičeva vlada dala ostavko. Parlamentarne razloge za to ni bilo, ker je vlada v parlamentu imela večino in ker se je natančno držala programa, izraženega v svoji deklaraciji. Kamarila, ki so jo tvorili ljudje civilnega in vojaškega stanu, je v državi i kroni storila slabo uslugo, ko je zmejala s svojimi na daleč in široko razpletenimi intrigami ter prisilila Davidovičevu vlado do ostavke. S tem je bil pogažen parlamentarni princip, ki zahteva padeč vlade v parlamentu, ne pa izven parlamenta. S padcem vlade se je hkrati povečal in podkrepil sum, da se v naši državi ne sme nastopati proti korupciji ter da korupcioniste ne sme zadeti zaslužena kazen.

Izzivanja Pašič-Pribičevićevih korupcionistov in nasilnikov so v narodu, in to v srbskem ravno tako, kakor v hrvaškem in slovenskem, vzbudila veliko nevoljo. Mero-dajni činitelji so se o tem uverili, in ker se poleg tega ni dala ostvariti nobena druga kombinacija za delovno vlado, je že bil pripravljen konec krize s tem, da bi se reaktivirala Davidovičeva vlada.

Tu pa je udarila vmes Radičeva beseda na zborovanju Radičevih poslancev v Zagrebu pretekli četrtek. Radič se je dal izzvati od besed in mahinacij korupcionistične in nasilniške Pašič-Pribičevićeve klike ter je s strastnimi besedami mlatil okoli sebe ter napadal vse od najvišjega faktorja v državi preko korupcionistov in nasilnikov do pristašev ožjega in širjega bloka, da celo do svojih lastnih poslancev.

Pravico do kritike ima vsak politik, zlasti politični voditelj. Toda kritika mora biti stvarna in pravična, in če pride iz ust voditelja, mora biti podana na način in v obliki, da ne ogroža zveze s prijateljskimi strankami. Radič pa je govoril tako, da je s svojimi strastnimi izpadi ogrožil v največji meri večino v parlamentu ter tako krizo vlade razširil v krizo parlamenta. Radiču ni prav nič na svetu: ne to, kar dela krona, ne to, kar delajo Davidovič-Korošec-Spaho, še to ne, kar delajo njegovi lastni poslanci v parlamentu. Ker so njegovi poslanci glasovali za Ljubo Jovanoviča kot predsednika narodne skupščine, ne pa za Vojo Veljkoviča, kakor je zaskazal Radič, se je nad njimi razsrdil ter hotel odložiti predsedništvo stranke. Zakaj pa ni z drugimi svojimi poslanci poslal svoje poslaniške poverilnice v Beograd ter ni sam prišel v Beograd, da tam vodi in nadzira politiko svoje stranke? Zapreti se v Zagrebu ter od tamkaj kakor Dalai-Lama iz Lhase dirigirati svoje politične vernike, to je v praksi trajno neizvršljivo.

Radičeve nepremišljene besede so takoj dvignile termometer Pašič-Pribičevićevega upanja, ki je že bil padel na ničlo in pod ničlo. Radikalno-demokratski listi so takoj vzdignili veselo vpitje, da je blok — ožji in širji — razbit ter da je zdaj zopet prišel čas za nacionalni blok, ki ga ljudstvo imenuje blok korupcije in nasilja. Njihova namera je bila izolirati (osamiti) hrvaško seljaško stranko ter pritegniti na sebe poslance Davidovičevega demokratskega kluba ali vsaj večje število teh poslancev. S tem bi bil razbit i širji i ožji blok.

Da ni prišlo do tega razbitja, ki bi imelo za sporazumno akcijo med Srbi, Hrvati in Slovenci usodne posledice, ni zasluga Radiča, ki je takoj, ko je uvidel, kako pogreško je napravil, s številnimi izjavami skušal raztolmačiti in popraviti svoje besede, marveč zasluga voditeljev ožjega bloka, med njimi zlasti dr. Korošca. Tem razumnim možem se je posrečilo izpodbiti vse intrige nasprotnikov in odbiti vse napade ter ohraniti princip parlamentarizma in v to svrhu obvarovati obojni blok pred nevarnostjo razpada. Dr. Korošec je v tem smislu mogel v soboto žurnalistom izjaviti: »Mi hočemo sporazum in ta sporazum hočemo končno uveljaviti parlamentarnim putem, vsled tega ne smemo in ne moremo pretrgati zveze s parlamentarno delegacijo hrvaškega naroda. Širši blok obstoja, ker je za sporazum potreben, ožji blok pa se je poslednje dni samo še okrepil.«

V katero smer bo krenila rešitev krize, se v tem momentu ne da določeno reči. Pašič-Pribičević delata na volitve, kojih vodstvo bi naj bilo v njunih rokah. Tudi Radič, njihov direktni politični protivnik, dela za volitve. Ideja bližnjih volitev, pri katerih se nadeja dobiti še več poslancev, ako se ne vara v svoji nadi, je Radiča tako hipnotizirala, da je dal na zboru svojih poslancev v Zagrebu sprejeti resolucijo o tem, da je edini izhod iz krize koncentracijska vlada vseh parlamentarnih strank — z izključitvijo obtoženih radikalnih ministrov in njihove ožje okolice in Pribičevićevih demokratov —, koji se naj takoj poveni provedba svobodnih volitev.

Krona sedaj še ne želi volitev, marveč smatra za primerno in potrebno, da se prej sprejmejo nekateri zakoni, kakor: invalidski, zakon proti korupciji in državni proračun. Sedaj še ni jasno, na katero stran bo padla odločitev in rešitev. Upravičeno pa je upanje, da bo ožji blok tudi

v bodoče ostal jedro vsake kombinacije, pa naj se ta izvrši v smeri na levo ali na desno.

Politične beležke.

Radič tolmači in popravlja. Dopisniku beogradskega dnevnika »Vreme« je dal Radič razne izjave in pojasnila glede svojega govora na seji predsedstva v četrtek. Radič najprej zatrjuje, da se je njegov govor, kakor je že navadno, napačno razumel in razlagal. Potem je dejal, da je ožji blok začetek velike koncentracije ter da resolucija HRSS ni z njim v nobenem nesoglasju, ko izjavlja pripravljenost, sporazumeti se tudi z radikali, odnosno za vlado med ožjim blokom in radikali, ki bi pa morali od strani poprej korupcioniste. Na vprašanje po podlagi za sporazumevanje glede spremembe ustave je Radič odgovoril: »Načrt Hrvatske Zajednice bi mogel biti podlaga. Obvezna pogajanja se morejo vedno vršiti, je pa vprašanje, s kom in na kak način. S kom, to znači, da so ljudje od obeh strani superiorni, ki so sposobni v samih pogajanjih ustvarjati sporazum. Način pogajanj mora biti tak, da se ne kaže in ne daje slutiti, da v slučaju nesporazuma sledi sila. Sporazum mora biti brez grožnje, ker vsaka grožnja spodkopava sporazum.« — Ali bi mogli pristati na to, da krona in njene prerogative, osnovane na državni ustavi, ostanejo izven diskusije in da jih, ako pride do sporazuma v drugih vprašanjih, priznate in proti njim ne agitirate? Odgovor: Ustavni položaj, ki ga ima sedaj krona, more ona ne samo obdržati, marveč tudi okrepiti; vendar je ta položaj treba precizirati, ker mi nimamo ustavne prakse kakor na Angleškem. Tako n. pr. mora priti v ustavo, da kralj ne more zahtevati demisije od vlade, ki ima večino v parlamentu, ali do more razpustiti parlament in volilno vlado poveriti tej poslovni vladi. S tem že zgine vsak povod, a kaj še le razlog za agitacijo proti kroni. — Ali bi se Vaša stranka pri pogajanjih za sporazum dotaknila tudi vprašanja vojske in katere zahteve bi postavila v tem oziru? Odgovor: To je najvažnejša točka sporazuma in to v treh smereh: 1. da stroški za vojno ne slabijo naše sposobnosti za kulturno in gospodarsko obnovo in napredek; v Srbiji za obnovo, pri nas za napredek. Zato bi morali naši najposobnejši vojniki, in take imamo, stopiti skupaj in najti sistem narodne obrambe, ki bi bila, računajoč z priznanim junaštvom in nepopisljivo vztrajnostjo našega kmečkoga ljudstva, sposobna, da homo vojaško nepremagljivi, vendar pa da nas to finančno ne pritiska, kaj šele ruiniira. 2. Sistem izvrševanja vojaške službe mora biti teritonijalen iz vojaških in zdravstvenih ozirov. Sicer bomo z malarijo okužili vse naše kraje in uničili svoj narod. Tako je n. pr. Vojvodina radi tega vsa okužena. 3. Vojni minister mora biti civilna oseba in član parlamenta. — Nato se je Radič dopisniku »Vremena« zelo simpatično izjavil o kralju in dvoru ter omenil, da ima zelo lepo mišljenje o našem dvoru, da pa kamarila, s katero misli dr. Spalajkoviča in nekatere druge, zasluži upravičeno kritiko. Dopisnik »Vremena« je dobil vtis, da g. Radič želi, da se vsa sporna vprašanja razmotrivajo s čim večjim taktom in da se ne dotaknejo svetinj.

Srbsko mnenje o Radiču. Zemljoradniške »Novosti« ki so se v boju za vlado poštenja in sporazuma izkazale kot zelo pošteno in stvarno srbsko glasilo, obravnavajo z daljšim člankom znani Radičev govor in resolucijo strankinega predsedstva. V članku se razmotrija in povdarja, da je Radič popolnoma pravilno označil odnošaje med prvim in drugim ustavnim faktorjem, popolnoma upravičeno je obsodil tudi izvenparlamentarno politiko, samo glede na trenutne uspehe ni bil čas za to pravilno izbran. »Novosti« povdarjajo, da se mora na vsak način vprašanje ustavnih činiteljev in izvenparlamentarne politike popolnoma izčistiti, ker drugače in poprej ne pridemo do reda in pravega parlamentarizma. Tudi Srbi se morajo baviti s temi vprašanji.

Pristop Hrvatske politične organizacije v Dalmaciji v federacijo HRSS. Hrvatska politična organizacija v Splitu je sklenila za nedeljo, 26. t. m. zborovanje, na katerem je govoril dr. Ante Trumbić o današnjem političnem položaju. Glavna točka tega zborovanja je bila, združitev Hrvatske politične organizacije za Dalmacijo s Hrvatsko zajednico v Zagrebu. Za zajednico sta se udeležila tega zborovanja dr. Albert Bazala in Ivan Kovačević. Predlog za to združitev je dala zajednica. Po tej fuziji je torej cela Dalmacija v federaciji HRSS.

Predsedstvo HRSS.

V četrtek dopoldne je imelo predsedstvo Radičeve stranke v Zagrebu svojo sejo, ki je sklenila naslednjo resolucijo: 1. Najostreje obsoja vsak poskus, da drugi ustavni faktor posredno ali neposredno vpliva na sklepe parlamenta sploh in na volitev predsednika posebej in da na katerikoli način dela na to, da bi se težišče javnega življenja preneslo izven parlamenta, oziroma parlamentar-

ne večine, ker se s tem ruši vsa ustavnost in se uvaja osebni in absolutistični režim. 2. Aktivno sodelovanje drugega ustavnega faktorja pri reševanju vladne in parlamentarne krize razumeva hrvaški narod samo v toliko, kolikor ta ustavni faktor daje inicijativo, da se s tem njegovim poseganjem v javne posle lahko odklanja od ljudstva največja nevarnost, nikakor pa ne razumeva, da se to dela v času, ko bi morali biti trije ministri, obtoženi po parlamentarni večini in po parlamentarni vladi, izročeni sodišču radi korupcije, ker bi potem ljudstvo moglo dobiti dojem, da je korupcija celo pod najvišjo zaščito. 3. Koncentracijsko vlado vseh parlamentarnih strank z izključitvijo obtoženih radikalnih ministrov in njihove okolice, ki je s temi obtoženci v očitni zvezi in samostojnih demokratov, ki smatrajo krvavo nasilje za najboljšo metodo reševanja hrvaškega vprašanja, sprejema samo tedaj, ako se tej vladi takoj poveri mandat za izvedbo svobodnih volitev, da se na ta način pred ljudstvom in pred svetom prizna tudi v praksi ljudska suverenost, na katero edino se lahko opira celokupna državna ureditev.

Pred sprejetjem te resolucije je imel Radič dolg govor, ki je najbrž porušil parlamentarno večino. S svojim nastopom in govorom je Radič pokazal veliko premalo premišljene taktike in veliko preveč strasti. Kriza tega dne še ni bila rešena, krona še ni spregovorila zadnje besede, Radič je pa kljub temu govoril tako, kot da je vse v Beogradu razven Nastas Petroviča za Pašič-Pribičevićev režim. Radič je v svojem govoru celo okaral svoje poslance, češ, da je mislil že predsedstvo odložiti, ker so poslanci dali glasove za radikala Ljubo Jovanoviča kot pred predsednika narodne skupščine. S tem Radič kar sam naenkrat ne uvaža parlamentarnih načel, katere na drugih straneh toliko povdarja. Radikalu Ljubi Jovanoviču je bilo dano predsedstvo skupščine vsled tega, ker odgovarja to mesto po parlamentarnih nazorih najmočnejši skupini v parlamentu. Nadalje je pa parlamentarna večina že poprej to mesto obljubila Ljubi Jovanoviču. Če Radič enkrat povdarja, da je izvolitev predsedništva in skupščinskih odborov notranja zadeva skupščine same, potem je nerazumljivo, kako more nasprotovati izvolitvi Ljube Jovanoviča.

Največ škode je pa nastalo vsled tega, ker se je Radič v svoji strasti prenaglil ter kar na veliko s kolom zamahnil po vseh, ki so iskreno in veliko več delali za sporazum, kot pa on sam. S strastjo se delu za sporazum samo škoduje in naglica še nikdar ni bila kaj prida. Če bi se po Radičevem govoru parlamentarna večina razbila, je nestarost v Zagrebu poštene tovariše Davidoviča spravila pod Pašič-Pribičevićev »kundak.« Že na shodu v Stubici je Radič sicer hvalil Davidoviča, a je pri tem izjavil, da je škoda, da ni toliko hraber, kot je pošten. Po Radičevem mnenju bi smela Davidovičeva poštena vlada pasti samo v parlamentu. O tem pa sedaj ni časa razpravljati in ko je padla ta vlada izven parlamenta, so jo gotovo vodili vsega uvaževanja vredni razlogi. Na vsak način bi bilo treba počakati, da se kriza razplete in da tudi krona izreče svojo končno besedo. Radičeva politika se mnogo zanaša na »materijalno in moralno pomoč« od zunaj. Koliko je na obljubah in koliko bi bilo na učinkovitosti te pomoči, nam ni znano in o tem tudi ne mislimo razmišljavati, ker smo Slovenci navajeni sami delati in si sami pomagati, računajoč pri tem z okolnostmi, kakoršne so brez vsake fantazije in brez vsake strasti.

Po svetu.

Avstrija odpravi vojsko? Povodom deficita v novem avstrijskem državnem proračunu za leto 1925 prinašajo avstrijski listi vse polno nasvetov, kako odpraviti ta primanjkljaj. Najsenzacionalnejši je gotovo nasvet lista »Neues 8 Uhrblatt«, ki piše, da je deficit popolnoma lahko odpraviti na ka način, da se povsem ukinejo stroški za vojno, ki so proračunjeni na 605 milijard avstrijskih kron. Ta predlog je izzval veliko senzacijo v vseh, posebno v parlamentarnih krogih.

Nemški nacionalisti. Na Dunaju se je pokazalo, da iščejo nemški nacionalisti še tako malenkostne povode za svoje hrupne manifestacije, ki so pa vedno zvezane z nemiri in pretepi, ker je preveč ljudstva, ki ne more mirne krvi prenašati nacionalističnega izzivanja. Vodja nemških fašistov Adolf Hitler še nima urejenega vprašanja državljanske pripadnosti. Po pravem bi moral biti avstrijski državljan, a ker se za to ni pobrigal, mu avstrijska vlada državljanstva tudi ni priznala ter je odločila, da bo Hitler izgnan, če se v Avstriji pojavi. Vprašanje državljanstva fašista Hitlerja so vzeli nemški dunajski nacionalisti za povod poulične manifestacije, ki se je pa obnem prejavila tudi v divjo protizidovsko gnjo. Na protestnem shodu na Dunaju je bilo okrog 2000 udeležencev in ko je policija prepovedala obhod z zastavo »Hackenkreuz«, je prišlo do pretefov. Nacionalisti so hoteli razbiti policijsko črto in so bili zato v večjem številu zaprti. Ti izgredi dobro razkrivajo bistvo nacionalizma in fašizma. V Avstriji, kjer je toliko za javnost važnih vprašanj, si do-

voljuje nacionalisti spravi na dnevni red malenkostno vprašanje enega svojih članov. Podan je dokaz, da se pod fašizmom zbirajo in udeležujejo na enak način vsi pokvarjeni, razuzdani in nasilni elementi po raznih državah.

Rumunski dolgovi v Italiji. Že par mesecev je bilo rumunskim parobrodov zabranjeno pristajati v italijanskih lukah, ker je obstojala nevarnost, da jih italijanske oblasti ne zaplenijo kot zalog za italijanske tirjatve v Rumuniji. Sedaj je Rumunija pristala na zahteve Italijanov in njenim parobrodov so zopet odprta vsa pristanišča v Italiji.

Pred volitvami v Nemčiji. Če bi v Nemčiji uspela osnova desničarske vlade z nacionalisti na čelu, ne bi Nemci nikdar obdržali ugodnega položaja v zunanji politiki, ki so ga pridobili po londonskem sporazumu. Izgubilo bi se težko doseženo zaupanje in pri zaveznikih bi se pojavila sumnja in opreznost. Angleško javno mnenje, ki je pokazalo že toliko naklonjenosti do nemškega naroda in do prenovljene nemške države, imenuje nemško nacionalno stranko nazadnjaško ter naglašja, da bi Nemčija pod to stranko izgubila vso zaupanje. Poleg centruma hvalijo angleški listi tudi demokrate, češ, da so to pravočasno in trezno videli ter niso popustili pred nacionalisti. Evropa je nova, v kolikor ni, pa še bo v najkrajšem času in v to novo Evropo spada tudi nova Nemčija brez šovinistov in monarhistov. Tudi Francozi soglašajo s tem, da je republikanska nemška vlada rajši odstopila in razpustila državni zbor, kot pa bi popustila pred nacionalisti in pred monarhisti. Republikanske stranke morajo na vsak način ostati na krmilu in če jim ene volitve ne dajo prave opore, naj se pa poskusi z drugimi.

Angleške volitve. Sistem treh strank že sam po sebi vodi v Angliji do koalicije. Po zadnjih volitvah je bila pa izjema, ker je delavska stranka, ki je imela samo 187 mandatov od 614, sama prevzela vladno. Do tega je prišlo vsled tega, ker sta meščanski stranki — konservativci in liberalci — med seboj v globokem nasprotju in končno se vsled tega, ker je pod prejšnjo konservativno vlado doživela Anglija razne neugodnosti v zunanji in notranji politiki. Naraščanje delavske stranke je bilo popolnoma naravno, pridobila je pa precej mandatov tudi v meščanskimi glasovi, ker so socialistični delavski stranki oddaljeni krogi hoteli za enkrat poskusiti eksperiment s to stranko. Delavska stranka na vladi je tem meščanskim krogom v mnogih ozirih še bolj zadostila kot pa delavstvu, kateremu se s težavo pridobivajo razne pravice. Prej je Anglija že čisto izgubila vodilno mesto v svetovni politiki, pod vlado delavske stranke si je pa to mesto namah zopet pridobila. Vsled velikih zunanjepolitičnih uspehov je precej liberalnih poslancev prešlo v tabor angleške delavske stranke. To so v prvi vrsti intelektualci, ki so prej imeli čisto napačne pojme o delavski stranki in o socialističnem programu, ki si ga je ona začrtala. Omeniti je treba tudi zaupanje, ki ga delavska stranka uživa od angleških katoličanov, ker je ta stranka v vsrskem oziru zelo strpljiva, pravična in taktična ter se v tem silno razlikuje od socialistov po drugih državah, ki čisto po nepotrebnem in v svojo škodo dvigajo brezverski prapor. Za sedanje volitve je delavska stranka postavila veliko več kandidatov kot prej. Postavljanje kandidatov in udeležba pri volitvah pa v Angliji ni mala stvar. Volilne stroške nosijo namreč stranke. Liberalcem in konservativcem je to lahko, ker zastopajo plemstvo, velekapital in veleposess, delavska stranka je pa stranka malih ljudi in že to dokazuje velikansko moč njenih idej, da nadkriljuje prav močno velekapitalistične liberalce. V Angliji mora namreč vsak kandidat položiti kavicijo od 100 funtov šterlingov, po našem okroglo 150.000 K, in ta kavicija zapade v prid državi, če ni izvoljen in če ne dobi nad osmino oddanih glasov v svojem volilnem okraju. Zaupanje v delavsko stranko je pa iz vseh slojev pridobilo dovolj sredstev, da je stranka postavila veliko več kandidatov, kot pa liberalci.

Prvi redni proračun sovjetske Rusije. Centralni odbor zveze sovjetskih republik se bavi sedaj z novim proračunom. Ljudski poverjenik za finance, Sokolnikov, je na zadnji seji tega odbora poročal o proračunu, finančni in valutni politiki SSR. Novi proračun predvideva za prihodnje leto 2100 milijonov rubljev izdatkov; dohodki pa znašajo nekoliko manj, tako da znaša primanjkljaj 120 milijonov rubljev. Deficit se ne bo pokrtil, kakor je bilo do sedaj običajno, z izdajanjem novih bankovcev, ampak z notranjim posojilom. Za vojaške svrhe predvideva novi proračun 378 milijonov rubljev, za 22 milijonov rubljev več, nego minulo leto. Stroški za vojsko znašajo 18 odstotkov. Za administracijo in prosvetne svrhe je določeno 314 milijonov rubljev; ostanek odpade na promet, industrijo, trgovino in poljedelstvo. — Sokolnikov je v svojem poročilu izrecno naglašal, da proračun ni aritmetično delo, ampak da stoji na resnični podlagi. Davčna politika Rusije je dobra, zaloga blaga v Rusiji niso izčrpane, ampak so nadomeščene z novimi; zaloga zlata se je povečala. Valutna politika sovjetske vlade predvideva za naprej prenehanje novih emisij državnih papirjev. Obток bankovcev se bo povečal polagoma do 1. oktobra prihodnjega leta, da bo znašal 1 milijardo rubljev; do sedaj znaša 630 milijonov. Izvoz žita bo zavisel od občega položaja; po potrebi ga bo vlada popolnoma zabranila. — Glede zunanje posojila je Sokolnikov izjavil, da ga Rusija ne potrebuje za stabilizacijo valute, niti za ravnovesje v proračunu, ampak za povzdigo svojega gospodarstva. Celo za to bi si Rusija lahko sama pomagala; z lastno močjo je sposobna tekom prihodnjega leta povzdigniti svoje gospodarstvo za 30 odstotkov. S pomočjo inozemskega posojila bi Rusija popravila svoje gospodarstvo za 50 in še več odstotkov. Uporabila bi ga tudi za elektrifikacijo, izboljšanje prometa in za druge investicije. Desiravno angleški konservativni in liberalni krogi na vsa usta vikajo, da ne odobravajo posojila, se je pa

vendar našla skupina londonskih bankirjev, ki so pripravljene brez vseh zadržkov na pogajanja. Rusija še vedno lahko čaka na posojilo. Težko preskušeno za ruske finance bo tvorilo prihodnje leto, če bo nerodovito; vendar bo pa to leto vkljub vsem takim oviram za Rusijo perijoda očvrstev in razvika sovjetskega gospodarstva, države, vlade in revolucije.

Odkritje največje morske globine. V Tihem oceanu se nahaja posebna ekspedicija, ki ima nalogo meriti globino morskega dna. Te dni je naletela na dosedaj največjo morsko globino ob obrežju Kutila v bližini Japonske. Globina meri 9950 metrov, torej nekaj manj kot 10 kilometrov.

Iz Slovenije.

Duhovniške novice. G. Janez Toman, župnik v Vojniku, je imenovan za upravitelja dekanije Nova cerkev, g. Pavel Zagar pa za provizorja v Novicerkvi. — G. kaplan Franc Ks. Grobler je s 1. novembrom t. l. prestavljen od Sv. Martina pri Šaleku v Braslovče, na njegovo mesto pa pride iz Braslovč g. Jurij Guzej.

Vse čč. župne urade, ki nam še niso vrnili neprodanih izkaznic za Mladinska dneva, oziroma še niso poslali denarja za prodane izkaznice, uljudno prosimo, da to čim prej storijo, ker moramo vendar enkrat skleniti račune. — Pripravljalni odbor za Mladinska dneva v Mariboru, Aleksandrova cesta 6 L.

Izvolitev župana in podžupana v Celju. V soboto, dne 25. t. m. so se vršile v Celju županske volitve. Volitveno sejo je vodil kot najstarejši odbornik župan dr. Hrašovec. Pri županski volitvi je bilo oddanih 33 glasov: 25 za dr. Hrašovca, 8 glasovnic je bilo praznih. Za podžupana je bil izvoljen narodni socialist Dragotin Gobec. Pri podžupanski volitvi je dobil demokrat Ivan Rebek 2 glasa, 6 glasovnic je bilo praznih. Po končanih volitvah je imel dr. Hrašovec na občinstvo nagovor, narkar se je razvila bakljada po mestu.

Nameravana elektrifikacija. Št. Ilja, Jarenine in vseh obmejnih krajev. Obmejni posestniki in industrialci snujejo posebno zadrugo za napeljavo falskega električnega toka iz Maribora v Št. Iljo, Jarenino in sploh vse obmejne kraje.

Kdo je zaneil ogenj v Svečini? Poročali smo, da je zadnje nedeljo pogorelo gospodarsko poslopje svečinske graščine. Uprava graščine je odpustila enega hlapca, ki je stopil v dogovor v svrhu službe s soslednim gospodarjem. Pri sklepanju pogodbe z novim gospodarjem se je hlapec napil in pripušil cigareto na graščinski hlev. Gorečo cigareto je odložil na desko, sam pa se je pijan zvalil v seno ter zaspal. Od goreče cigarete se je vnela najprej deska, na to pa še seno. Hlapec se je prebudil, a mesto, da bi bil gasil in klical na pomoč, je iz strahu zbežal v gozd. Škoda znaša 500 tisoč dinarjev, zavarovalnina pa samo 16 tisoč dinarjev.

Sprememba posesti. Iz Jarenine poročajo: Gostilno Ornig v Jarenini je kupil tamošnji gostilničar in trgovec G. Cvilak za 1 milijon 200 tisoč kron.

Nova dimnikarska zadruga za Slovensko Štajersko se je osnovala v Mariboru 26. t. m. Zborovanje je vodil kot vladni zastopnik g. okrajni komisar Vrečer. Načelnikom zadruge je bil izvoljen g. Koradžija iz Maribora, podpredsednikom pa g. Racek. V odbor so bili izvoljeni še dimnikarji iz celjske, ptujske in prekmurske dimnikarske organizacije.

Pogreša se od dne 14. septembra t. l. 12leten fant Ferdo Glaser, črnolas in črnook, oblečen takrat v temno obleko. Obvestila prosijo očie Ferdo Glaser, pristavnik na Smolniku, pošta Ruše.

Onevne novice

Invalidi in kriza. Nepričakovano nastala kriza, v kateri igrajo posebno vlogo generali, ki so v dolgotrajni vojni pobirali samo lavorike in časti zvezane s premoženjem, je hudo zadela vojne žrtve — invalide, vdove in sirote. Invalidski odbor se nahaja že celi mesec v Beogradu ter čaka, kdaj bo invalidski zakon prišel pred skupščino, da se izvrši po dolgih letih, kar je invalidom zagotovil sam vladar, da se invalidi vsaj za silo rešijo iz strahovite bede in da se z rešenjem invalidskega vprašanja vsaj malo izbrise madež velike krivice. Invalidi imajo veliko nesrečo, da vlade vedno padajo, ko bi imele invalidski zakon spravi pred parlament. Povzročitelji vsakovrstnih kriz se gotovo niti ne zmislijo na največje siromake — vojne žrtve. Invalidski odbor je izdal sledečo objavo: Osrednji odbor Udruženja vojnih invalidov je imel plenarno sejo dne 22. t. m. Na tej seji so bili prisotni delegati iz vse države. Cilj seje je bil, da se razpravlja o neurejenem političnem položaju, ki danes preti, da se invalidski zakon sploh ne izglasuje in se s tem ne odkupi beseda velikega zaščitnika in pokrovitelja društva vojnih invalidov. Ozirajoč se na to, da so dandanes v naši državi rešena vsa vpraša-

nja, ki so v korist onih, ki za državo delajo, in da so ostali nepreskrbljeni samo oni, ki so današnje državo ustvarili, in zavedajoč se, da se v političnih krogih »z gorami kosti in morjem prelite krvi« začenja voditi trgovina v strankarske in osebne namene, je plenarna seja sklenila in izjavila v imenu invalidov cele države, da smatra za sovražnika ne samo invalidov, temveč tudi bodočnosti naše države in tudi bodočnosti vsakega onega, ki ovira, da bi se invalidski zakon izglasoval, da ostanejo na ta način rodbine invalidov in vojne vdove tudi v sedmem letu po končani vojni nepreskrbljene brez invalidskega zakona. V svesti tega, da onim ljudem, od katerih je odvisno izglasovanje invalidskega zakona, niti malo ne ležijo na srcu, so odločeni, da naredo konec trpljenju, kajti tako življenje kakega vojaka celih šest povojnih let se niti malo ne razlikuje od vsakdanjega umiranja.

Pašičeva bolezen in ozdravljenje. Te dni je javljalo časopisje, da je Nikola Pašič bolan in ne more niti iz postelje, kaj šele iz hiše na ulico. Za časa onih dnevnih in nočnih posvetovanj na dvoru je ležal ali sedel Pašič doma v svoji hiši, ker mu je pred konzultacijami pri kralju na seji radikalnega kluba postalo nenadoma slabo. Padel je pri tej priliki v nezavest. Jaynost je tokrat mislila, da gre pri Pašičevi bolezni za resen slučaj, ali se je to osobito sedaj po Radičevem govoru in izjavah izkazala cela tokratna Pašičeva bolezen kot ponovna komedija. Na seji radikalnega kluba je namreč Ranković očital Pašiču, da mu sicer radikalni odpuščajo izdajstvo lastnih tovarišev leta 1883, a nikakor mu ne morejo spregledati zločina, ki si ga je privoščil baš sedaj. Ta zločin obstoji v tem, ker je baš Pašič strmoglavil radikale z vlade. Po tem očitku se je Pašič onesvestil . . . a ne radi tega, ker je leta 1883 izdal program stranke in tovariše, ampak do nezavesti ga je zbedel očitek, da ni več na oblasti. Tudi Pašič se že davno drži gesla, da ono, kar je bilo, ne pomeni veliko, ampak vrednost ima samo to, kar držiš v rokah.

Srečna in nesrečna zemlja. Beograjski vseučilišni profesor dr. D. Arandelović je priobčil v »Novostih« članek pod zgorajnim zaglavljem. V tem članku priobčuje paralelo med delom za konsolidacijo Čehoslovaške in propadanjem naše države. Dr. Arandelović naziva Čehoslovaško srečno — našo državo pa nesrečno zemljo, ko piše: Kako je v naši nesrečni zemlji? Vsako leto volitve in vsaki tretji mesec ministrska kriza . . .

Zakonodajna funkcija skupščine je že prenehala. Odkar je ustvarjena ustava, je komaj uspelo, da je sprejetih le par političnih zakonov. Invalidi čakajo leta na invalidni zakon. Gotovo bo polovica teh invalidov poprej umrla, nego bo sprejet invalidni zakon. Kmetje čakajo na svoje zakone, trgovci, obrtniki itd. Po posameznih ministrstvih pa cela brda zakonskih načrtov, katere bi morala zakoniti skupščina. Kredit naših trgovcev je zdrknil na ničlo in vlade onih držav, s katerimi trgujemo, opominjajo po listih svoje državljanje, naj se varujejo pred kreditiranjem našim trgovcem. — Nikjer ni dobiti za našo industrijo niti pare kredita, a ravno tako ne za naše prometne, poljedelske in kulturne potrebe. Niti ena od naših vlad, ki imajo tako kratko življenje kot mehurčki iz mila, tudi nima časa, da bi se brigala za rešitev najnujnejših vprašanj. V državi sami kri ter nož med Srbi, Hrvati in Slovenci. Mesto dela za bratski sporazum in za konsolidacijo države, same pretenje pokolja lastnih državljanov. Da se reši nekaj desetih civilnih ter vojaških lopovov pred zakonom o korupciji, se ustvarjajo ministrske krize in zavlačuje se na vse mogoče načine komaj resno začetno vprašanje sporazuma. Da se omogoči vlada klikki radikalne stranke, ki dela sramoto stranki ter državi, se tira cela država v vrtoglavost nasilnih volitev. Vedno se apelira na ljubezen do države, a dela se pa tako, da celi sloji in narodi mrzijo tako državo, ki ne stori nič za narod in mu ne da nič. Govori se gladnim ter bosi o rodoljubju, onim brez strehe nad glavo; a v resnici pa se vodijo računi o bogato oblečenih, ter sitih, ki se valjajo po svilenih blazinah in kopičijo milijone . . . Vedne deklamacije o državnem in narodnem edinstvu so nam že prebile ušesa, a v resnici se nismo zedinili niti v toliko, da bi bili zmetali pod eden klobuk šest raznih zakonodaj, ki veljajo v naši »edinstveni« državi še danes in nas ovirajo na znotraj ter zunaj. Trdi se neprestano, da je naša država ustavna, parlamentarna monarhija, a se ne dovoli parlamentarni večini, da bi vršila državne posle. Govori se, da so potrebni vsi razni opasni eksperimenti za utrditev monarhije, a na ta način se doseže, da se ustvarjajo iz najbolj gorečih monarhistov republikanci in komunisti. Nesrečna in mučniška naša zemlja! Kaj jej koristi, da jo je blagoslovil Bog z vsemi zemeljskimi krasotami ter bogastvom, če pa je padla v naročje sebičnemu brezvestnemu, ki jej izsesavajo kri ter dušo!

Čast ministru Sušniku. Lažem in bajkam o nepravilnih nabavah prometnega ministra Sušnika so nasedle tudi »Novosti« v Beogradu, ker so pa pošten list, popravlja stvar takole: »V neki prejšnji številki »Novosti« smo svojim bralcem natanko poročali, da je g. minister za pro-

Schicht

Pravo

Schicht-ovo milo z znamko „Jelen“

je nepresežno v pralnem uspehu in izdatnosti. Pranje s Schicht-ovim milom je zabava!

met Sušnik na predlog svojih višjih uradnikov sklenil pogodbo s tvrdko Wolf in Dortmund Union za dobavo 150 km tračnic za normalne proge. To pogodbo je odobrili tudi ministrski svet. Kakor hitro pa je g. minister za promet zvedel, da je mogoče dobiti tračnice tudi na račun reparacij od drugih tvrdk, se je takoj obrnil na našo reparacijsko delegacijo v Berlinu in prosil pojasnila. Ko mu je delegacija iz Berlina odgovorila, da so vse že leta 1923 sklenjene pogodbe za dobavo tračnic še vedno veljavne in ko so dotične tvrdke pristale tudi na 20 odstotni popust od prej izgovorjenih cen, minister za promet g. Sušnik ni niti podpisal pogodbe z zgoraj omenjeno tvrdko, ampak je pristal na to, da se podaljša veljavnost prej sklenjenih pogodb. Z zadovoljstvom ugotavljamo, da je g. Sušnik, minister za promet, pri tej priliki s hitrim in poštenim delom znatno varoval državne interese.

Minister Spaho o gospodarski in finančni politiki. Minister financ Spaho je podal te dni kratek pogled v sedanjo gospodarsko in finančno politiko v naši državi. Spaho ni samo prepričan, da se bo naš dinar obdržal na sedanji višini, ampak da se bo še bolj dvignil. Danes se še nikakor ne more reči, da kaže dinar čvrsto tendenco. Izgledi na letošnje žetev so zelo povoljni, ako namreč upoštevamo dejstvo, da je letošnja žetev po celem svetu manjša in slabša od lanske. Po natančnih podatkih je naša trgovska bilanca v prvem kvartalu tekočega leta bila aktivna in izvoz je nadkrilil uvoz za 6.91 odstotkov. Ker sedaj nekako počiva izvozna sezona, je čisto sigurno, da bo naša letošnja celoletna trgovska bilanca aktivnega značaja. Ako pa še pomislimo, da se bo iz naše države intenzivno nadaljeval izvoz, a omejeval uvoz, potem lahko gledamo zelo optimistično v bodočnost dinarske valute. Ravno kar podano mišljenje g. ministra Spaha je izzvalo veliko kritiko v gospodarskih krogih, ker zelo dvomijo, da bi se mogel izvoz še bolj ter globlje razvijati, ker kljub porastu dinarja ostajajo cene domačim proizvodom neizpremenjene.

Največji intrigant v razpletu sedanje krize na povratku v Pariz. Ko se je začela kriza sedanje Davidovičeve vlade, se je pojavil v Beogradu naš pariški poslanik dr. Spalajkovič. Namen njegove pariško-beograjske rajze širši javnosti ni bil znan, ampak so ga uganiли vsi, ki poznajo njegov vpliv na dvor in njegovo prijateljstvo s Pašičem. Za dobo razpleta krize je bilo videti, da je bil dr. Spalajkovič neprestano v najožjem stiku z ono gospodo, ki misli glede zaključka krize ravno tako, kakor Pašič. Zagrebško časopisje javlja, da je ostavil dr. Spalajkovič svoje poslaniško mesto v Parizu brez vsake potrebe in to samo radi tega, da bi se umešaval v naše notranje razmere. Zunanji minister dr. Marinkovič je zahteval od dr. Spalajkoviča, da mu naj pojasni, zakaj da se pravzaprav tudi tako dolgo v Beogradu. Na to vprašanje g. Spalajkovič ni znal primernege ter zadostnega odgovora in radi tega mu je naročil dr. Marinkovič, naj se povrne nezaj v Pariz. Dr. Spalajkovič je znan intrigant in je pri pojavu te krize zavohal v Pariz, da bi bil dobrodošel Pašiču baš sedaj, ko gre za boj proti parlamentarizmu.

Ponovno snivanje sladkornega kartela. Pred nekaj tedni je začela nenadoma padati cena sladkorju. To je bila posledica ostrega konkurenčnega boja med sladkornimi tovarnami. Tovarne so razen dveh tvorile poseben kartel, ki je do tedaj določal cene. Med kartelom in tvornicami izven njega je prišlo do spora, ki se je končal s konkurenčno vojsko. Sedaj pa so se tvornice zopet sporazumele. Dne 22. t. m. se je vršila konferenca predstavnikov vseh osem tvornic sladkorja v naši državi. Na tej konferenci se je sklenilo, da se ponovno osnuje kartel, v katerega vstopijo vse tvornice in da se poviša cena sladkorju za 1 dinar pri kilogramu. Kartel bo otvoril v Beogradu prodajni oddelek, iz katerega bo prodaval sladkor vseh tvornic po posebnem ključu z ozirom na višino produkcije vsake tovarne. Cene sladkorju bo zanaprej določal samo kartel ter se bodo ravnale po cenah sladkorja v inozemstvu. Ker se bo letos pridelalo približno 12 do 13 tisoč vagonov sladkorja, v državi se pa konzumira samo 7500 vagonov, bo preostalo za izvoz še 5 do 6 tisoč vagonov. Vlada je znižala prevozna tarifa za izvozni sladkor za 40 odstotkov. — S ponovnim oživljenjem sladkornega kartela bo zopet začelo nepotrebno in oduševsko zvišanje cen temu tako potrebnemu produktu. Tvornice bodo spet zaslužile ogromne svote, saj je znano, da so pred konkurenčnim bojem zaslužile po več sto procentov čistega dobička.

Finančni položaj zagrebske mestne občine. Zagrebska mestna občina je v popolno kritje izdatkov v l. 1924 proračunala 85,650.915 din. Od te svote je bilo v prvih devetih mesecih plačanih 53,733.858 din., torej ne polni dve tretjini. Proračunane svote posameznih postavk se niso izkazale kot točne; mnoge postavke so prinesle že doslej znatno več dohodkov, nego je bilo proračunano, dočim druge zopet zelo zaostajajo. Tako je na 1 milijon din. proračunana doklada na vojni davek prinesla že doslej 1,461.521 din. in istotako na 1 milijon dinarjev proračunani davek na razkošje 1,642.286 din.; na 43,671.250 din. proračunana užitnina je pa vrgla doslej le 28,526.987 din. in na 1,200.000 din. proračunani davek na vstopnice zabavnih prireditvev samo 340.663 din. Na splošno je finančni položaj mestne občine ugoden in bodo dohodki do konca leta po vsej priliki domalega dosegli proračunano višino.

Čarugov akt v Zagrebu pri stolu sedmorice. Čarugov branitelj dr. Bujher se je pritožil radi obsodbe in je romala cela pritožba na stol sedmorice v Zagreb. Stol sedmorice je vrnil akt osiješkemu sodišču v svrhu dopolnitve. Celi akt namreč ne vsebuje predloga državnega pravdnika, kateri od na smrt obsojenih od Čarugine družbe bi naj bil pomiloščen na dosmrtno ječo. Osiješko sodišče je akt izpopolnilo in je že romal nazaj na stol sedmorice v Zagreb.

Strela uničila brzojavno in telefonsko centralo v Splitu. Te dni je razsajala v Splitu huda nevihta. V noči od 21. na 22. t. m. je udarila strela v poslopje, v katerem se nahaja splitska telefonska in brzojavna postaja. Poslopje je bilo zavarovano s štirimi strelovodi, ki so bili pa vsi popolnoma pokvarjeni ter niso mogli električne iskre odvoditi v zemljo. Strela je prebila streho ter zažgala leseno omaro, v kateri so se stekale vse telefonske žice. Ogenj je takoj zajel celo streho in v par minutah so že švigali plameni visoko v zrak. Požar je prvi opazil neki uradnik, ki je takoj alamiral poštno osobje in ognjegasce. Posrečilo se je rešiti iz centrale večino aparatov, vendar je ta tako poškodovana, da je vsak krajevni promet nemogoč. Požar so ognjegasci brzo zadušili, škoda znaša nad pol milijona dinarjev. Interesantno je to, da so bile merodajne oblasti že večkrat obveščene o slabem stanju strelovodov, vendar niso ničesar ukrenile, da bi se to popravilo.

Radi krive bilance globa treh milijonov dinarjev. Osješko finančno ravnanje je kaznovano »Ribničarsko društvo d. d.« v Našicah z globo treh milijonov dinarjev. Društvo je kaznovano radi kaznjive sestave bilance. Prijavil je to neki član društva ter naznanil, da so bile sestavljene za razne oblasti štiri različne bilance. Ostra kazen je vzbudila v trgovskih krogih veliko senzacijo.

Nekaj o javni varnosti v južni Srbiji. Notranje ministstvo je v zadnjem času storilo vse, da bi zatrla razbojništvo po krajih južne Srbije. Pozivom notranjega ministstva se je odzvalo tudi prebivalstvo in začel ooblasti podpirati pri preganjanju in zatiranju roparskih kačakov. Šef javne varnosti in poveljnik žandarmerije v Giljanah je pozval občinske uradnike in bolj ugledne ljudi iz občin, da so pomagali državnim organom pri pogonih za hajduke. Sploh je bilo prebivalstvo v od roparjev ogroženih južnih krajih opozorjeno, da bo tpelel ono vse stroške za preganjanje hajdukov od strani države, ako se bo dajalo nadalje potuho razbojnikom, jih prikrivalo in ne bo šlo na roko oblastem. Te razglase oblasti so tokrat južnosrbske vasi upoštevale in se je začelo civilno prebivalstvo gibati proti kačakom. Seljaki Amavti iz vasi Zaprinje v srezu kočevskem so ubili tri lastne kačake, ki so bili kot odmetniki razglašeni ter ocenjeni. Iz Prilepa javljajo, da so se čete, ki preganjajo hajduško četo Kaljošev, nekolikokrat spoprijele s kačaki in je bilo v teh bojih ubitih sedem odmetnikov. Kaljoš je bil s svojo četo vred obkoljen, a mu je uspelo, da se je prebil in umaknil. Preganjanje hajdukov povsod napreduje in je tokratna akcija proti hajduštvu edina uspešna, kar jih je bilo doslej tekom petih let uprizorjenih.

Izvršitev smrtne obsodbe v Subotici. Pred dobrimi petimi meseci je bil obsojen na smrt subotički mladič po imenu Toth. Prošnja za pomiloščenje je bila zavrnjena in 24. t. m. ga je obesil v Subotici sarajevski krvnik Mauser.

Prevara z vojnim plenom. Te dni so odkrili v Beogradu veliko prevaro, katero si je hotel privoščiti invalidski kapetan Gjuro Gjurovič v družbi z nekimi seljaki ter bančnim ravnateljem Raškovičem. Šlo je namreč za to, da bi prodala država 88 vagonov bodeče žice za 176 tisoč dinarjev, prava vrednost pa znaša preko štiri milijone dinarjev. Lansko leto enkrat je dovolil ministrski svet, da zamoreja oni, ki so zbrali večje množine vojnega plena, istega kupiti za ceno, katero določi država. Invalidski kapetan Gjuro Gjurovič je nabral vojnega materiala zelo veliko. Ker pa ni imel sam dovolj denarja, da bi kupil ta material, se je pogodil z bančnim ravnateljem Raškovičem, da mu bo odstopil ta material pod gotovimi pogoji. Raškovič je pristal na te pogoje in začel dregati pri ministstvu, da se cela zadeva hitro reši in je ponujal za material 176 tisoč dinarjev. Ministrstvo se je dozdevala cela zadeva sumljivo, se je informiralo in dognalo sledeče: Kapetan Gjurovič in ravnatelj Raškovič sta bila samo dobro plačana posredovalca, material pa bi bili prodali seljaki, ki so ga nabirali. Ker pa niso imeli pismenega dovoljenja, da material lahko prodajo, so pošiljali pogostoma v Beograd svoje delegate, da bi stvar uredili na pristojnem mestu, ponujajoč raznim uradnikom velike svote. Preiskava je dognala, da je ta material vreden več nego 4 milijone dinarjev, a ne samo 176 tisoč. Zaprtih je sedaj več seljakov in uradnikov, ki so se pustili mazati, da se prodaja pospeši.

Občinski uradi! Pozor! Letos je toča v mnogih občinah napravila veliko škodo. Poškodovanci so gotovo prosili za odpis davka. Kdor pa hoče imeti radi toče davek odpisan, mora do konca leta predložiti davčni oblasti izkaz, koliko je vsled toče odpadlo pridelkov na celotnem zemljišču. Take izkaze zahteva davčna oblast, drugače ne odpiše davka. Izkaz je zelo obširen in obsega štiri strani. Teh izkazov dozdej ni bilo nikjer dobiti. Tiskarna sv. Cirila v Mariboru bi bila pripravljena tiskati to tiskovino, ako se oglasi za njo dovolj odjemalcev. En komad te tiskovine bi stal s poštnino vred 2 din. Na eni tiskovini je prostora za osem poškodovancev. Občinski uradi se vabijo, da vsaj do 10. novembra t. l. sporočijo tiskarni sv. Cirila v Mariboru, koliko izvodov te tiskovine si naročijo, da potem tiskarna ve tiskati zadostno število. Priporočila se jim obenem, da si naročijo te tiskovine tudi še za prihodnja leta, ker prihodnje leto se tiskovina ne bo dobila. Ako se ne oglasi naročnikov vsaj za 1000 komadov te tiskovine, je tiskarna ne bode tiskala, ker so stroški preveliki.

Stanovanjske skrbi.

III.

Stanovanjske težave pa okušajo na posebno krut način upokojenci, pa naj so hišni posestniki, najemniki ali

podnajemniki. Upokojenec, ki si je z vsemi svojimi prihranki zgradil hišo, ne more niti misliti na to, da bi na stara leta živel od njenih dohodkov. Kar mu najemniki plačajo, je malenkost in še to mu do bornega ostanka pobere davkarja. Znano je, da ravno taki revni hišni posestniki ne zahtevajo mnogo od najemnikov, meneč; več kot od siromaka trjam, več bo meni vzela davkarja. Se večji siromaki so pa upokojenci kot hišni najemniki. Prav za prav so po večini najemniki le tisti, ki so že od poprej imeli stanovanja, ker pozneje jim stanovanjski uradi v mestih niso pripoznali pravice do stanovanja, češ, penzionist naj gre na deželo, v mestu nima kaj iskati. »Penzionist na deželo« je ena od značilnih brezobzirnih in nepremišljenih gest, s katerimi se dandanes mnogo nastopa. Kdor govori: »penzionist na deželo«, še gotovo ni nikdar razmišljal o tem, kako naj penzionist na deželi sploh živi. Oni upokojenci, ki so na deželi služili, so itak ostali tam, one iz mest je pa naravnost nečloveško goniti na deželo. Treba je vedeti, da je za človeka samca ali pa z rodbino danes težje živeti na deželi kot pa v mestu. V mestu ima penzionist mogočnosti gostinskega zaslužka in lažje si najde poceni hrano v gostilni ali drugje, kakor pa na deželi. Največji siromaki so pa penzionisti-podnajemniki, ko jim podnajemlina znaša gotovo polovico pokojnine in se s strahom vprašujejo, kaj še le bo po novem letu?!

Novi stanovanjski zakon hoče predstavljati nekak kompromis, a je brez socialne misli, kakor vse dosedanje stanovanjske naredbe. Hišni lastnik sme stanovanje za svojo uporabo odpovedati, ni pa napravljen noben razloček med onimi hišnimi posestniki, ki imajo hišo že od nekdaj, in med onimi, ki hiše kupujejo in prodajajo spekulativno samo radi stanovanj. Velika nejasnost vlada tudi v tem, koga od svojcev lahko hišni posestnik nastani v svoji hiši. Pri novem stanovanjskem zakonu je popolnoma jasno samo zvišanje najemnin, kateremu bi se seveda nihče ne protivil, če bi se temu primerno zvišale tudi plače državnih in privatnih uslužbencev.

Najboljše pri zakonu je še to, da je vendar enkrat dovoljena izmenjava stanovanj. Za stanovanjske spore bodo kompetentna deloma sodišča, deloma pa politične oblasti I. stopnje. Kakšen kaos bo to, si lahko vsak predstavlja, ki je že kedaj sodeloval aktivno ali pasivno pri kakem sporu kompetence med sodiščem in med politično oblastjo.

Nov stanovanjski zakon bo stanovanjski bedi in stiski toliko odpomogel, kot vse dosedanje stanovanjske naredbe in to je nič in zopet nič. Stanovanjski stiski bi odpomoglo samo zidanje novih stanovanj in pri tem bi morale v prvi vrsti na delo država, velepodjetja, banke in končno tudi občine. Hišni posestniki, najemniki in podnajemniki bi boljše storili, če bi enkrat napravili med seboj nekako premirje ter složno zahtevali z običajnimi resolucijami, naj se zida in naj se onim pomaga, ki bi sami radi zidali. Mnogi so se že organizirali v to svrhu, a od raznovrstnih oblasti so imeli veliko več zaprek kot pa pomoči. V Beogradu n. pr. so brezdomovinci postavili tabornišče na nekem občinskem prostoru, ki se je uporabljalo za smetišče. Ko so imeli postavljeno že svoje barake, so se morali čvrsto postaviti v bran, da jih ni občina z brahijalno silo odgnala. Več sreče imajo zagrebški železničarji, katerim je južno od Maksimira zagrebški nadškof odstopil večji kompleks zemljišča, da bodo na njem že na spomlad začeli graditi okrog 250 stanovanjskih hiš. Žal, da najde zagrebški nadškof tako malo posnemovalcev in dobrotnikov napram žrtvam stanovanjske bede.

Iz Maribora.

Nameravani štrajk v delavnicah državnih železnic v Mariboru. V delavnicah mariborskih državnih železnic bi bila skoraj izbruhnila stavka, ker se je razglasilo, da so odvzete delavcem vozne olajšave na železnicah. To vest so raznesli med delavstvo socijaldemokratski demagogi s posebnim povdankom, češ, da je ravno klerikalni prometni minister Sušnik odvzel delavstvu pravico do režijske voznje. Gospod poslanec Žebot se je takoj telefonično obrnil na g. ministra, od katerega je dobil odgovor ter zagotovilo, da se ne sme nobenemu delavcu odvzeti legitimacija za vožno olajšavo. Odvzete legitimacije se morajo vrniti in za železničarje ostanejo tudi v nadalje veljavne vse vozne olajšave, kakor so jih imeli doslej.

Stolno prosvetno društvo v Mariboru je imelo pretekli petek primerno predavanje o slavju Sienkiewicza in Ks. Meška (v primerjavi). Po končanem predavanju je bil porazgovor, ki je rodil misel, naj bi se v Mariboru proslavila v skupnem sodelovanju vseh Meškova 50letnica. In za društvo bi se vršila slavnost skupno s prireditvijo Prosvetne zveze, čim bo gledališki oder gotov. — Društvo se je pridružilo tudi telegrafičnemu pozdravu poljskemu narodu, katerega je odposlala Prosvetna zveza. — Prihodnji petek bo ob pol 8. uri zopet jako zanimivo predavanje. Krog zanimanja se vsrtašno širi.

Ljudski oder v Mariboru vabi vse, ki igrajo kakoršenkoli instrument in imajo veselje sodelovati pri društvenem orkestru, da se priglasijo pri upravi vsaj do 6. nov. t. l. Zlasti so vabljeni tisti, ki znajo igrati na klavir ali na harmonij. Prijave sprejema uprava dnevno od 16. do 18. ure, Aleksandrova cesta 6, I, soba štev. 6 (Prosvetna zveza).

Ljudska univerza. Danes 26. t. m. predava v mali kazinski dvorani zdravnik dr. Marinič o vplivu alkohola na človeški organizem. Začetek predavanja ob tri četrt na osmo uro. Vstop prost. Vabijo se vsi sloji, zlasti pa starši in mladina.

Dramatična šola. Ljudski oder v Mariboru otvori dramatično šolo z rednim poukom v torek, dne 28. oktobra.

Vsi, ki so se priglasili, naj se zberejo tega dne ob 19. uri v društveni sobi, Koroška cesta 1. Edinole ta dan se še sprejemajo prijave. — Uprava.

Katoliški dijaki-srednjeolci v Mariboru priredijo danes ob 17. uri »Meškov večer« v proslavo 50 letnice našega pisatelja Meška. Proslava se vrši v sobi, Koroška cesta 1. K tej proslavi so vabljeni vsi katoliški dijaki in zlasti še starešine. Na svidenje! Vstop prost.

16. redni občni zbor Zgodovinskega društva v Mariboru se je vršil v nedeljo, 26. oktobra 1924 v čitalniški sobi Studijske knjižnice (mala kazinska dvorana) pri srednji udeležbi društvenikov. Dosedanji predsednik, prof. dr. Kovačič je otvoril zborovanje s pozdravom navzočih in se spomnil najprej umrlih delovnih članov dr. Kosa in dr. Turnerja ter notarja Baša in dr. Fr. Rosina. Delokrog, katerega si je orisal odbor pri svojem nastopu pred tremi leti, je kljub raznim težavam izvedel: Studijska knjižnica je že na razpolago občinstvu; muzejski odelek se je združil z mestnim muzejem in pomnožil s škofijskim muzejem, ali razpolaga s premajhnimi prostori. Le arhiv, ki se tudi množi, še ni našel primerne moči za popolno ureditev. Društvo je stopilo v ožji stik z drugimi korporacijami in je dalo marsikatero pobudo za vglabljanje zanimanja naše zgodovine. Ker je dobilo tudi večjo državno podporo, se je rešilo gmotnih težav, potrebuje pa še vedno moralne podpore. Med društveniki še manjka mnogo inteligence, akoravno je društvo tukaj ob meji izrednega pomena; manjka pa mu tudi sodelovalcev še v raznih strokah: arheologiji in umetnostni zgodovini. — Tajnik dr. Strmšek je poročal o notranjem drštvenem delovanju; odbor je imel 28 sej v zadnjih treh let. — Blagajnik dr. Pipuš ugotovi, da je natančno število udov (ca 400) težko določiti, ker so nekateri jako neradni plačniki udnine; letos na primer še skoraj tretjina ni poravnala svoje članarine. Vsled večje državne podpore, drugih podpornikov in zvišane članarine se je društvo rešilo svojih dolgov in še izkazuje 18.116 dinarjev gotovine; celo premoženje društva pa se pri sedanjih menjajočih cenah vobče ne da ugotoviti. Sklad za ljutomersko kroniko znaša dosedaj 12.400 D. — Tajnikov namestnik dr. Glaser prebere potem predlagane spremenitve društvenih pravil, ki se sprejmejo; samo pri delokrogu društva se razplete krajši razgovor. — Volitev novega odbora na tri leta: Dosedanji predsednik prof. dr. Kovačič se voli s vzklikom na novo. Ostali odbor je skoraj neizpremenjen. Pri slučajnostih se je sklenilo, poljskemu naučnemu ministrstvu poslati priznanovalni brzojav vsled prenosa Sienkiewiczovih ostankov iz Švice v domovino — in novemu odboru se je polagalo na srce, skrbeti, da naše starine, ako mogoče, pridejo zopet nazaj v domovino. Po dvehurnem poteku je predsednik občni zbor zaključil. Ne moremo dovolj povdarjati, da je posebno tukaj na meji prvovrstna patrijotična dolžnost, Zgodovinsko društvo podpirati. Le tako je mogoče, da društvo svoj cilj vedno bolj doseže in našim nasprotnikom, ki trdijo, da Slovenci nimajo zgodovine, dokaže, da je tudi v zgodovini, v umetnosti, v narodnem žitju toliko pristno slovenskih momentov in duševnega dela, da se nam ni treba sramovati pred našimi sosedi. Samo treba več narodne zavesti in zanimanja za našo preteklost. Vsi, ki to narodno zavest in zanimanje budijo, podpirajo delovanje Zg. društva. V to pa je poklicano posebno tudi naše inteligentno ženstvo, da se samo zanima in tudi druge spodbuja za naše stare noše, okraske in žitja. MLj.

Ulitje novih frančiškanskih zvonov. V soboto zvečer so bili v zvonolivarni Bühl v Melju uliti novi frančiškanski zvonovi — pet po številu. Vseh teh pet zvonov pride v eden zvonik, v drugi zvonik pride samo veliki zvon, ki bo pa naročen še le tedaj, ko bodo to dopustile gmotne razmere.

Opozorilo vsem trgovcem. Obrtno-nadzorovalne oblasti so se prepričale, da se mnogi trgovci ne drže predpi-

Zahvala.

Dne 16. oktobra 1924 nam je požar uničil celo gospodarsko poslopje z vsemi poljskimi pridelki vred. Zavarovani smo bili pri Zavarovalni družbi »Jugoslavija«, glavno zastopstvo v Mariboru, Aleksandrova cesta 25, kateri se za njeno točno in najkulantnejšo precenitev škode najlepše zahvaljujemo ter jo vsakomur kar najtopleje priporočamo.

Lajtersperg, 22. oktobra 1924.

660

Franc Girstmayerjevi dediči.

sov obrtnega reda, oziroma gremijalnih pravil par. 5 in 8 glede prijave in odjave vajencev, pomočnikov in pisarniškega osebja kot pripadnikov gremijev ter odredijo, da morajo gremiji proti vsem tozadevnim kršitvam kazensko postopati. Zato opozarja Trgovski gremij v Mariboru vse svoje člane na gori citirane predpise svojih pravil, ki določajo, da je vsak vstop ali izstop nameščenca javiti gremiju tekom osem dni. V to potrebne knjižice se dobijo v gremijalni pisarni. Ker so se globe zakonito zvišale do 300 din., priporoča gremij vsem svojim članom, da mu nemudoma prijavijo svoje osebje, v kolikor se to še ni izvršilo in se v bodoče strogo drže teh predpisov. — Nadalje je zakonito predpisano, da morajo biti potrjena od gremija vsa službena izpričevala, ker nepotrjena niso veljavna. Konečno se še opozarja, da morajo biti glasom kolektivne pogodbe med gremijem in pomočniškim zborom sklenjene z vsakim nameščencem pismene službene pogodbe, kojih formularji se dobé pri gremiju.

Mestno kopališče. Ker ostane kopališče v soboto, 1. novembra radi praznika zaprto, vsled tega bo v tekočem tednu parna kopel le v sredo za ženske. V torek, četrtek in petek pa za moške.

Strokovna, obrtna nadaljevalna šola za vajence gostilničarske, hotelirske in kavarniške obrti v Mariboru. Ta neobhodno potrebna šola se otvori letos z dnem 3. novembra. Vpisovanje se vrši že dne 31. oktobra popoldne v posvetovalni dvorani državne dvorazredne trgovske šole v Mariboru, Zrinjski trg 1. Vodstvo šole prevzame g. Škof, profesor državne trgovske šole.

Prošnja za pomoč. Težki vojni invalid z ženo in dvoje nepreskrbljenimi otroci se nahaja v silni bedi in stiski ter prosi usmiljene ljudi za pomoč v denarju ali stari obleki. Darove sprejema, odnosno pove naslov uredništvo. visoki.

V Narodnem domu pri novem gostilničarju Osetu je spet zbirališče vseh Slovanov brez razlike strank. Prvovrstna hrana in pijača. Vsi časopisi. Sprejemajo se vsak dan novi abonenti na hrano. 639 5-1

Predivo kupuje po najvišjih cenah ali zamenja za gotove vrvi tvrdka Ivan N. Adamič, Maribor, Vetrinjska ul. 20. 613

Odeje, velike 145x200, dobro prešite, iz močnega roznatega kambrika s fino pavolo po D 220.—, fini flanel porhant D 14.— in razne ostanke po skoro polovični ceni razpošilja po pošti: Tekstilbazar Ljubljana, Krekov trg. Zahtevajate novi cenik! 659 4

Josip Nekrep, tesarski mojster in podjetnik, Maribor, Smetanova ulica 59, telefon št. 140, prevzame vsa dela s točnim in cenim izdelovanjem. 465 11-1

Pismog iz svojega premogokopa pri Veliki Nedelji prodaja Slovenska premogokopna družba z o. z. v Ljubljani, Wolfova ulica št. 1-1. 107

Spominjajte se Dijaške večerje!

V vseh specerijskih prodajalnah se dobi

JOHANN

najboljši pridatek k hrani.

Denar naložite

najboljše pri najvarnejše

Spodnještajerski ljudski posojilnici r. z. z n. z.

v Mariboru, Stolna ulica št. 6,

ki obrestuje hranilne vloge po

8% in 10%

oziroma po dogovoru.

CUNJE

trojaške, suknjene in platne na odpadke, staro železje, kovano in vilito, glaževino, kakor odpadka vsake vrste kupujem po najvišjih cenah

A. Arbeiter,

Maribor, Dravska ulica 15. Emenjam tudi staro železje, katero je za vporabo, s kovaškimi odpadki in vilitino.

Trgovina

Martin Šumer

≈ Konjice ≈

priporoča veliko izbiro raznega manufakturnega ter drugega blaga po jako ugodnih cenah ter je za došlo sezijo vsakemu dana priložnost, da si pri nakupu oblačila dosti prihrani. 737 50-1

XXXXXXXXXX

Veliki stružni stroj (Tischfräse)

in ena velika žaga tračnica na prodaj. — Vprašati: Frankišanska ulica št. 11.

XXXXXXXXXX

Zadružna gospodarska banka d. d.,

podružnica v Mariboru.

V lastni, novozgrajeni palači, Aleksandrova cesta 6, pred frančiškansko cerkvijo.

Izvršuje vse bančne posle najkulantneje! — Najvišje obrestovanje vlog na knjižice in v tek. računu.

Pooblaščen prodajalec srečk državne razr. loterije.